

Kaupunginhallitus 15.12.2025

Valtuustoaloite tuotteiden, palveluiden tai raaka-aineiden hankkimisesta Israelin laittomista siirtokunnista (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Ahola Minna-Leena
Molin Elisa
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettujen Elina Rodriguez ym. jättämään valtuustoaloitteeseen, jonka mukaan Espoo ei hanki tuotteita, palveluita tai raaka-aineita, jotka ovat lähtöisin Israelin laittomista siirtokunnista sekä toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Päätös

Selostus

Valtuustoaloite

Valtuutettu Elina Rodriguez sekä 21 muuta valtuutettua ovat 18.8.2025 jättäneet valtuustoaloitteen, jossa esitetään, että Espoo ei hanki tuotteita, palveluita tai raaka-aineita, jotka ovat lähtöisin Israelin laittomista siirtokunnista eikä tee hankintoja yrityksiltä, jotka ovat osallisina siirtokuntien toimintaan tai muihin ihmisoikeusloukkauksiin.

Valtuustoaloitteessa todetaan, että Suomessa tehdään vuosittain kymmenien miljardien eurojen edestä julkisia hankintoja, joista suuri osa on kuntien ja hyvinvointialueiden hankintoja. Espoo-tarinan mukaan Espoo on vastuullinen edelläkävijä, joka toimii oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti ja inhimillisesti.

Valtuustoaloitteessa todetaan, että Israel on jo pitkään laittomasti miehittänyt palestiinalaisalueita ja rakentaa niille siirtokuntia. Yritykset, jotka toimivat siirtokunnissa, osallistuvat niiden ylläpitämiseen ja mahdollistavat niiden laajentamisen. Lisäksi YK:n yleiskokous hyväksyi syksyllä 2024 päätöslauselman, jossa vaaditaan kieltämään tuonti Israelin laittomista siirtokunnista ja lopettamaan laitonta miehitystä tukeva yritystoiminta. Suomi äänesti päätöslauselman puolesta.

Valtuustoaloitteen mukaan Espoo ei voi tukea ihmisoikeusloukkauksia ja sen on valittava kumppaneikseen yrityksiä, jotka kunnioittavat YK:n

ihmisoikeuksia koskevia periaatteita ja kykenevät todentamaan tuotantoketjujen vastuullisuuden.

Valtuustoaloitteessa viitataan myös Sumud - Suomen Palestiina-verkoston internet-sivuille, jonne on koottu tietoa kansainvälisen liikkeen BDS:n kohdennetuista boikoteista yrityksiä ja tuotteita vastaan. Aloitteen mukaan BDS on vuonna 2005 alkunsa saanut palestiinalaisten johtama maailmanlaajuinen liike, jonka tavoitteena on rauhanomaisin keinoin katkaista taloudellinen, poliittinen ja kulttuurinen tuki Israelin toteuttamilta ihmisoikeusloukkauksilta. BDS tulee englannin kielen sanoista boycott, divestment ja sanctions.

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Tämä vastaus valtuustoaloitteeseen on laadittu ensisijaisesti hankintaoikeudellisesta näkökulmasta.

Espoon kaupunki noudattaa hankinnoissaan muun muassa hankintalainsäädäntöä, pakotelainsäädäntöä sekä Espoon kaupungin eettisiä periaatteita ja yhteisiä pelisääntöjä (ns. Code of Conduct).

Hankintalainsäädäntö

Hankintalaki ja GPA-sopimus

Hankintalain 19 §:n mukaan Espoon kaupungin on sovellettava Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (Sops 5/1995, ns. GPA-sopimus) soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa muista sopimusvaltioista oleviin tarjoajiin ja tarjouksiin samoja ehtoja kuin Suomesta ja muista Euroopan unionin jäsenvaltioista oleviin tarjoajiin ja tarjouksiin.

Israel kuuluu GPA-sopimuksen sopimusvaltioihin ja sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat kaikki EU-kynnysarvon ylittävät tavarahankinnat sekä palveluhankinnoista mm. ICT-palvelut. Näin ollen Espoon kaupungin on kohdeltava kaikkia Israelista tulevia tarjoajia ja tarjouksia samalla tavalla kuin Suomesta tai EU:n jäsenmaista tulevia tarjoajia ja tarjouksia. Espoon kaupunki ei siten voi asettaa hankinnoissaan poikkeavia ehtoja Israelista lähtöisin oleville tarjoajille tai tarjouksille.

Hankintalain mukaiset poissulkuperusteet eivät tällä hetkellä mahdollista tarjoajien tai tarjousten poissulkua, jos tarjoaja tai tarjous, on lähtöisin Israelista.

Hankintalain 81 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan hankintayksikkö voi kuitenkin päätöksellään sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan tai tarjoajan, joka on ammattitoiminnassaan syylistynyt sen luotettavuuden kyseenalaistavaan vakavaan virheeseen, jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen.

Vakava virhe ammattitoiminnassa kattaa kaikenlaisen virheellisen menettelyn, joka vaikuttaa kyseisen toimijan ammatilliseen luotettavuuteen. Hankinnanvaraisten poissulkuperusteiden täyttyminen arvioidaan aina tapauskohtaisen arvioinnin perusteella. Laittomassa siirtokunnassa toimivalla yrityksellä saattaa olla isompi riski syylistyä ihmisoikeusloukkauksiin ja työntekijöiden oikeuksien loukkaamiseen, mistä syystä asiaan tulee kiinnittää huomiota kilpailutuksissa ja tarvittaessa

poissulkea yritys harkinnanvaraisella perusteella, mikäli vakavan virheen edellytykset tapauskohtaisen harkinnan perusteella täyttyvät.

Espoon ostot

Valtuustoaloitteessa viitatus BDS:n boikotit on jaettu kuluttajaboikotoitaviin tuotteisiin ja yrityksiin, joille vaaditaan täydellistä boikottia, painostuksen kohteisiin sekä kohteisiin, joiden osalta julkisia toimijoita painostetaan lakkauttamaan hankintasopimukset. Kuluttajaboikottiin on listattu yksittäisiä Israelista tulevia tuotteita eri tuotemerkkien valikoimissa, muun muassa elintarvikkeita. Vaikka kyse on kuluttajaboikotista, Espoo on kuitenkin kohtuullisesti selvitettävissä olevien tuotteiden ja laskutietojen osalta (pois lukien mm. matkalaskut ja erilaiset korttiosot) selvittänyt, ettei Espoo tällä hetkellä hanki kuluttajaboikottilistauksen mukaisia yksittäisiä Israelista tulevia tuotteita. Espoon kaupunki on myös vuodesta 2023 eteenpäin tehtyjen ostojen osalta selvittänyt, etteivät Israeliin rekisteröidyt yritykset ole tehneet Espoolle tavara-, tai palvelutoimituksia. Lisäksi kaupungin ateriapalvelutuottajilta on selvitetty, etteivät he käytettävissä olevien tietojen mukaan ole vuoden 2024 ja kuluvan vuoden aikana toimittaneet Espoolle Israelissa tuotettuja boikottilistauksessa olevia tuotteita (pois lukien paprikamauste, jonka alkuperämaa on Espanja).

Muut kuin Israelista tulevat tarjoajat

Espoon kaupunki ei myöskään voi asettaa hankintalainsäädännöstä poikkeavia ehtoja sellaisille muille yrityksille, jotka eivät tule Israelista, mutta joiden tuotteita ja palveluita tulisi BDS:n kuluttajaboikottilistauksen mukaan boikotoida, koska yritysten katsotaan olevan osallisina siirtokuntien toimintaan, tai muihin ihmisoikeusloukkauksiin. Mikäli kyseiset yritykset tulevat EU:n jäsenmaasta, tai niillä on EU:n jäsenmaassa toimivia tytäryrityksiä, kyseisiä yrityksiä sekä niiden tuotteita ja palveluja on kohdeltava samalla tavalla kuin muitakin EU:n jäsenmaista tulevia tarjoajia. Tämä koskee myös BDS:n painostuksen kohteeksi nimeämiä yrityksiä sekä yrityksiä, joiden kanssa julkisia toimijoita painostetaan lakkauttamaan hankintasopimukset.

Pakotelainsäädäntö

Edellä käsitellyn hankintalainsäädännön lisäksi Espoon kaupunki noudattaa toiminnassaan voimassa olevaa pakotelainsäädäntöä. Suomessa sovellettava pakotelainsäädäntö perustuu YK:n turvallisuusneuvoston antamiin sitoviin päätöksiin sekä EU:n omiin pakotejärjestelmiin, joiden täytäntöönpanosta on säädetty laissa eräiden Suomelle Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä (ns. pakotelaki). Lisäksi Espoon kaupunki noudattaa lakia varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi.

Valtuustoaloitteessa viitataan YK:n yleiskokouksen 18.9.2024 antamaan päätöslauselmaan. Päätöslauselman taustalla on YK:n yleiskokouksen syksyllä 2022 pyytämä, ja YK:n kansainvälisen tuomioistuimen heinäkuussa 2024 antama neuvoa-antama lausunto Israelin miehityksen laillisuudesta. Lausunnossaan YK:n kansainvälinen tuomioistuin totesi muun muassa Israelin läsnäolon miehityksellä Palestiinalaisalueella laittomaksi, ja että YK:n sekä erityisesti lausuntoa pyytäneen yleiskokouksen ja turvallisuusneuvoston tulisi harkita toimia, joilla Israelin laitton läsnäolo saadaan päättymään mahdollisimman nopeasti. YK:n yleiskokous on oman toimivaltansa puitteissa antanut YK:n kansainvälisen tuomioistuimen lausunnon täytäntöönpanoa koskevan päätöslauselman,

jossa muun muassa vaaditaan Israelin laittoman miehityksen lopettamista sekä kehoitetaan YK:n jäsenvaltiota välttämään sopimussuhteita ja kaupallisia suhteita Israelin kanssa, ryhtymään toimiin Israelista lähtöisin olevien tuotteiden maahantuonnin lopettamiseksi sekä asettamaan sanktioita sellaisia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä vastaan, jotka osallistuvat Israelin laittoman miehityksen ylläpitoon.

YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ovat suosituksia jäsenmaille. YK:n turvallisuusneuvosto taas on ainoa YK:n neuvosto, jolla on YK:n peruskirjan VII luvun perusteella toimivalta antaa jäsenmaita oikeudellisesti sitovia päätöslauselmia. YK:n turvallisuusneuvosto ei ole toistaiseksi antanut Israelin miehitystä koskevaa päätöslauselmaa, taikka asettanut Israelia koskevia pakotteita. Myöskään EU ei ole asettanut Israelia koskevia pakotteita omassa pakoteliainsäädännössään. Näin ollen Espoon kaupunki ei myöskään pakotelainsäädännön perusteella voi tällä hetkellä poissulkea Israelista lähtöisin olevia tarjouksia tai tarjoajia tarjouskilpailuista. Tämä koskee myös yrityksiä, jotka on muusta syystä nimetty BDS:n boikottilistoissa. Pakotelainsäädäntö koskee myös voimassa olevia hankintasopimuksia. Pakotteiden asettamista seurataan aktiivisesti.

Eettiset periaatteet

Espoon kaupunki noudattaa toiminnassaan edellä selostetun lainsäädännön lisäksi kaupungin eettisiä periaatteita ja käytännön toimintatapoja (nk. Code of Conduct). Eettiset periaatteet on kesästä 2025 alkaen liitetty hankintasopimusmallipohjiin käytettäväksi erityisesti harmaan talouden riskialoihin liittyvissä hankinnoissa.

Yhteenveto

Voimassa oleva hankintalainsäädäntö velvoittaa Espoon kaupunkia kohtelemaan Israelista tulevia tarjoajia ja tarjouksia samalla tavalla kuin Suomesta tai EU:n jäsenmaista tulevia tarjoajia ja tarjouksia. Espoon kaupunki ei siten voi asettaa hankinnoissaan poikkeavia ehtoja Israelista lähtöisin oleville tarjoajille tai tarjouksille.

Espoon kaupunki ei myöskään voi asettaa hankintalainsäädännöstä poikkeavia ehtoja sellaisille muille yrityksille, jotka eivät tule Israelista, mutta joiden tuotteita ja palveluita tulisi BDS:n boikotti- ja painostuslistausten mukaan boikotoida.

Israelia vastaan ei ole asetettu pakotelainsäädännön mukaisia pakotteita. Näin ollen Espoon kaupunki ei voi tällä hetkellä poissulkea Israelista tulevia tarjouksia, tai tarjoajia tarjouskilpailuista pakotelainsäädännön perusteella.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite Espoo ei hanki tuotteita, palveluita tai raaka-aineita, jotka ovat lähtöisin Israelin laittomista siirtokunnista

Tiedoksi